

“İŞÇİNİN ÜCRETİNİ, ALIN TERİ KURUMADAN VERİNİZ!”

Bizde 1 Mayıs ve İşçi Hareketlerinin Mâzisi...

Kanuni Sultan Süleyman, Süleymaniye inşaatında çalışan işçilerin ücretinin günlük olarak verilmesini emretmişti. Hatta bunun için inşaatın ortasına bir ‘Hesap Çadırı’ kurulmuştu.

https://www.ekrembugraekinci.com/article/?ID=808&%E2%80%9C%5%9F%9C%3%A7inin-%C3%BCcretini--alin-teri-kurumadan-veriniz-%E2%80%9D---bizde-1-mayis-ve-i%9C%5%9F%9C%3%A7i-hareketlerinin-m%9C%3%A2zisi%E2%80%A6&fbclid=IwAR31JmqREaOBm7OEhPOSnPKhNeF4ElaBvFiykdJv9dcCUuzJquNR_F1rZ4

Kanuni Sultan Süleyman, Süleymaniye inşaatında çalışan işçilerin ücretinin günlük olarak verilmesini emretmişti. Hatta bunun için inşaatın ortasına bir ‘Hesap Çadırı’ kurulmuştu.

İşçi sınıfının ortaya çıkışı, Avrupa’da sanayi inkılabı sonrasında rastlar. Artık pahalıya gelen kölelik kaldırılarak, yerine boğaz tokluğuna çalışan her yaşta işçiler sınıfı doğdu. Sanayi şehirlerinin varoşlarında en fena şartlarda yaşayan, mutsuz ve hınç dolu bu topluluk; Avrupa’da sosyal ve siyasî hayatın gidişini değiştirdi. Fransa’da krallığı yıkıp cumhuriyeti doğuran 1848 ayaklanmaları, işçi hakları sebebiyle doğdu. Bu vasatta doğan sosyalizm, dünyanın korkulu rüyası oldu. Bu kâbusun içine düşmekten korkan kapitalist ülkeler, işçilere daha fazla haklar verdiler. Böylece sosyal devlet prensibi doğdu.

İzmir'de ziraat işçileri

Bu el yanmaz!

Osmanlı Devleti, bir sanayi ülkesi olmadığı için, işçi sınıfı ve işçi hareketlerine de yabancı idi. İslâm-Türk kültüründe işçi-işveren münasebetleri, güçlü bir dinî/ahlâkî esas üzerine oturtulmuştu. İmam Gazâlî hazretleri, 5 tane maişet yolu sayar: Cihad, ticaret, ziraat, sanat ve hizmet. İslâmiyet, insanların birbirine muhtaç yaratıldığını; insanın, kendi elinin emeğinden daha temiz bir kazanç elde edemediğini söyler. Resûlullah aleyhisselâm, kazma elinde toprak kazarak nafakasını kazanan Muaz'ın nasırlı elini tutarak "Bu eli, Cehennem yakmaz!" buyurmuştur.

İşçinin huyânet etmeden çalışması istenir. Hazret-i Zekeriya, bina ustası idi. Birgün öğle yemeği yerken kendisine verilen selâmı yemekten sonra almış; sebebini de şöyle izah etmişti. "Cevap verseydim, yemeği paylaşmam gerekirdi. Karnum doymayınca, söz verdiğim şekilde çalışamazdım. Bu da huyânet olurdu".

Resûlullah, "İşçileriniz, kardeşlerinizdir. Yediklerinizden yedirin. Takatin üzerinde iş vermeyin. Zor bir iş ise, siz de yardım edin. İşçinin ücretini alın teri kurumadan verin. İşçisinin ücretini vermeyen, kıyamette beni hasım olarak bulacaktır" buyurur. Önceki ümmetlerden, işçisi ücretini almadan giden birisi övülür. Zira o parayla koyun alıp çoğaltmış; yıllar sonra çıkagelen işçisinin önüne bir sürü katmıştı.

Kur'an-ı kerim, güçlü ve emin olmayı, işçide aranan 2 hususiyet olarak sayar. Nitekim Medyenli kız, babasına genç Hazret-i Musa'yı bu vasıfları sebebiyle tavsiye etmiş; 10 sene kâhya olarak hizmet eden Hazret-i Musa, güzel bir ücretle ayrılmış; patronun akıllı kızıyla evlenmişti. Abdullah bin Mes'ud, bu kızın en ferâsetli üç kişiden biri olduğunu söyler. Diğerleri Hazret-i Yusuf'u köle pazarında satın alan Mısır azizi (maliye vekili) ve Hazret-i Ömer'i yerine halife tayin eden Hazret-i Ebu Bekr'dir.

Cibali Tütün Fabrikasında Paravanla Ayrılan Erkek-Kadın işçiler.

Çadır Çeşmesi

Hesap Çadırı

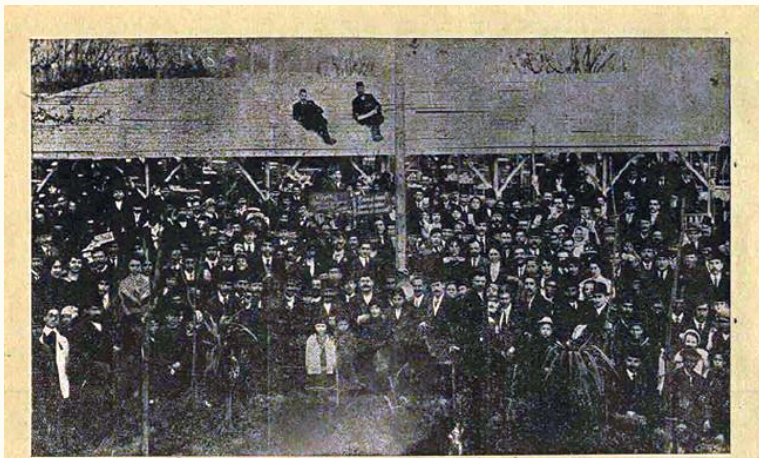
Osmanlılarda; mesai saatleri belli nizama bağlanmıştır. Daha kısıtlı kararlandırılmamışsa, gün doğumundan, gün batımına kadar çalışılır. Namaz, yemek ve istirahat için mola verilir. Sultan II. Bayezid'in ihtisab (belediye) kanununda, işçilerin ücreti, yaza ve kışa göre ayırdır. Zira günlerin uzunluğu farklıdır.

İngiltere'den sonra tarihte bilinen ilk toplu sözleşme de 1776'da Kütahya'da imzalanmıştır. Fincancı esnafının her gün imal edeceği muayyen sayıdaki fincan mukabili alacağı ücret tesbit edilmiştir.

Kanuni Sultan Süleyman, Süleymaniye inşaatında çalışan işçilerin ücretinin günlük olarak verilmesini emretmişti. Hatta bunun için inşaatın ortasına bir 'Hesap Çadırı' kurulmuştu. Sonradan bu çadırın yerine bu hatırayı yaşatmak adına Çadır Çeşmesi yaptırılmıştır.

İslâm ekonomik nizâmı, sosyal adalet üzerine kurulmuştur. Ferdî teşebbüse, herkesin meşru dairede dilediği işi yapmasına imkân verir; herkesin çalıştığına erişeceğini söyler. Alın teri ile elde edilen bir kazanç kimse müdahale edemez. Tasarruf ve mülkiyet hakkı vardır. Kimse kimsenin malına el uzatamaz. Bu ekonomik nizâmın prensipleri, hür dünya ülkelerinde tatbik edilen liberal ekonomik sisteme yakındır. Ancak başıboş bir liberalizm de değildir. Üretimde mümkün olduğunca hususî teşebbüsü; millî gelirin ferdlere taksiminde de sosyal adaleti esas alır.

Liberal batı ülkelerinde kapitalizmin mahzurlarını gidermek ve sosyalizm tehlikesini bertaraf etmek maksadıyla XIX. asrın sonlarında birer emniyet sibobu olarak benimsenen sendika ve grev hakkı ile kıdem ve fesih tazminatları, şer'î hukukun hizmet akdi hükümlerine uymaz. Hizmet akdi, karşılıklı rızâ ile muayyen müddet için kurulur. Yine karşılıklı rızâ ile veya müddet yahud iş tamamlanınca sona erer. İşçinin sözleşilen ücretten; işverenin de konuşulan hizmetten başka talebi olamaz. Çalışma saatleri ve işçiye verilecek yemek gibi hususlar da örfe göre tayin olunur.

بانفالتیهدک «بلوو» بنفستده افرنجی ۱۹۱۳ سنهسی مایسنک برنجی کونی عمالی سوسپالیترلی طرفندن
اداره ایبدن بر مایس ایرای

Belvü Bahçesi'ndeki ilk 1 Mayıs kutlamaları

Aydınlık gazetesinde 1 Mayıs İşçi Günü manşeti

Amele Bayramı

Osmanlı Devleti yüzünü Batı'ya çevirdiği Tanzimat hareketinden sonra, sanayileşmenin de zaruri neticesi olan ilk işçi hareketleriyle tanıştı. Bunlar, makineleşmeye karşı mukavemetten kaynaklanıyordu. 1851'de bugün Bulgaristan'daki Samakov'da kurulan mekanik tarağa, çoğu kadın olan dokuma işçileri saldırdı; tarağı kullanmama sözü üzerine geri çekildiler. Bu, bizdeki ilk işçi hareketidir.

Osmanlı Devleti'nde 1871 yılında fakir işçilere yardım maksadıyla amele cemiyetleri kurulmaya başlandı. 1872 yılından itibaren de grevlere rastlanmaktadır. İlk tersanede yapılmıştır. O zaman İstanbul'da 50 bin işçi vardı. Ancak bu grevler, daha ziyade ücretlerin zamanında ödenmemesi gibi sebeplere dayanan mukavemet hareketleri idi. 1894'de bir grup Tophane işçisi gizlice Amele- i Osmanî Cemiyeti'ni kurdu ise de, teşkilat dağıtıldı.

II. Meşrutiyet'in hemen ardından işçi grevleri bütün yurda yayıldı ve yabancı sermayeyi ürkütmek için 1909'da Tâtil-i Eşgâl Kanunu çıkarılarak işçilerin çalışma saatleri tanzim olundu. 1912'den itibaren cemiyetler kanunu çerçevesinde sendikalar kurulmaya başlandı. Ancak İttihatçı hükümet, Balkan Harbi bahanesiyle, bütün işçi hareketlerini yasakladı.

Osmanlı Devleti'nde ilk 'Amele Bayramı', 1 Mayıs 1909'da Selânik'te kutlandı. 1912'de İstanbul Pangaltı'ndaki Belvü Bahçesi'nde bir kutlama yapıldı. İlk sosyalistlerden İştirakçi Hilmi'nin liderliğindeki Türkiye Sosyalist Fırkası, 1 Mayıs 1921'de umumi grev yaptı. İşgal altındaki İstanbul'da trenler, tramvaylar, vapurlar çalışmadı. Fırkanın Bâbiâli Caddesi'ndeki merkezine kırmızı bayrak çekildi, sabahtan akşama kadar Beynelmîl Marşı çalındı.

Tek Parti devrindeki kötü ekonomik şartlar sebebiyle, grevler çığ gibi büyüdü. Hükümet, 1933'de grev ve işçi hareketlerini yasakladı; aksine davrananlara ağır cezalar getirildi. 1 Mayıs'ın kutlanması da bu çerçevede men edildi. 1950'den itibaren işçi haklarında iyileşme başladı. 27 Mayıs darbesinden sonra 1 Mayıs tatil olmaktan çıktı; 1979'da da asayiş mülahazasıyla yasaklandı. 2008'de tekrar resmî tatil oldu.

Dünyanın hemen her yerinde İşçi Bayramı kabul edilen bu gün, 1 Mayıs 1856'da Avustralya'nın Melbourne şehrinde taş işçilerininin 8 saatlik mesai talebiyle parlamentoya yürüyüşüne dayanır. Günümüzde sol hareketin bir gövde gösterisi hâlini almıştır.

1 Mayıs kutlamaları

İsviçre'de işçi-işveren münasebetlerini gösteren bir karikatür - 1896